

ний локус контролю, отсылки на группу в случае неудачи, отсутствие потребности в ответственности за свои действия. Именно поэтому для русскоязычных текстов более характерны 3–5 ступени, с максимальным использованием пассивного залога.

Літэратура

1. Eunson, Baden. ‘Mistakes were made’: detecting the sneaky passive voice / Baden Eunson [Electronic resource]. – Mode of access: <https://theconversation.com/mistakes-were-made-detecting-the-sneaky-passive-voice-27390>. – Date of access: 18.08.2014.

Віктар Іўчанкаў

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

**ВЭБАЛІЗАЦЫЯ ЦІ МЕДЫЯТЫЗАЦЫЯ ГРАМАДСТВА:
ВЕРБАЛЬНЫЯ ПАРАДОКСЫ**

Медыятызацыя як перамяшчэнне сэнсаў у сімвалічную прастору СМІ маштабна кранае жыццёўладкаванне сучаснасці. Аднак далучэнне саміх медыя да сацыяльных сетак вымагае гаварыць пра вэбалізацыю іх у прыватнасці і ў цэлым грамадства. Вынікам гэтага працэсу стала невядомае да XXI ст. пагружэнне чалавека ў тэкст. Сёння мы жывём у свеце тэкстаў: калі складаем іх у традыцыйных формах, ствараем профілі, акаўнты, статусы, пакідаем посты, пішам sms, размаўляем па сотавым тэлефоне і інш. – знаходзімся ў пастаянным пошуку інфармацыі і ў пастаянным чаканні рэакцыі на выказанае, напісанае.

Вербальная практыка чалавека сёння настолькі актыўная, што не пакідае чалавеку выбару, як жыць у кантэксце слова – вуснага, пісьмовага і «віртуальнага». Апошні складнік інтэгруе ў сабе асаблівасці першых двух. Калі раней стылістычныя рэсурсы вуснай і пісьмовай форм мовы мелі прынцыповыя адрозненні, то ў інфармыцыйную эпоху яны сціраюцца. Гэтая акалічнасць істотна ўплывае на маўленне: узнікае дасюль невядомы інструментарый, які не паддаецца традыцыйнай апрацоўцы. Маўленне набывае новыя рысы, выкліканыя ўцягненнем сучасніка ў віртуальныя зносіны.

Говорить как по писаному... Значыць складна, без запінкі – эталон маўленчай традыцыі, які застаецца попытным і сёння, але чамусьці разбураецца ў сваёй першааснове, арыентаванай на кніжнае маўленне. Зафіксаванае на пісьме, апошняе выйграе ў плане сістэмнай арганізацыі, фармальнай і змештавай зладжанасці. Сегмент інтэрнэт-зносін харак-

тарызуецца парадаксальнай асаблівасцю: пісьмовае маўленне па сваёй структуры максімальна набліжана да вуснай формы. Карыстальнікі інтэрнэту пішуць так... як гавораць. Адбыўся зрух акцэнтаў: калі раней пісьмовая форма мовы стрымлівала развіццё вуснай, якая ў сваю чаргу «расхіствала» каноны пісьмовай, то сёння з'яўляецца спецыфічны від маўлення і праяўляецца ён перш за ўсё ў ІТ-сферы.

Шырокі выбар каналаў сувязі прыводзіць да перайначвання камунікацыйных прыярытэтаў. Даволі часта пра самае «гарачанькае» спажывец інфармацыі даведваецца з блогаў палітыка, эстраднай ці кіназоркі, чыноўніка. Напрыклад, у разрад попытных для СМІ блогераў трапіў міністр МУС Украіны Арсен Авакаў. Інфармацыю, якую ён выкладвае ў блогу, пакідае ў постах, журналістам застаецца толькі каменціраваць: «Арсен Аваков, как обычно, в своем Facebook обнародовал ситуацию с поставкой вооружения для Нацгвардии» (27 жніўня 2014. МК.ру), «Аваков заявил, что он, Турчинов и Яценюк уходят из “Батькивщины”». Об этом в своем блоге на “Украинской правде” сообщил министр внутренних дел Арсен Аваков» (27 жніўня 2014. Наша ніва. nn.by); «Концепцию реформирования МВД Украины представил глава ведомства Арсен Аваков. Планируется, что милиция будет переименована в полицию. О реформе МВД Аваков написал в своем блоге в Facebook» (18 верасня 2014. Сегодня.Ру). Сам факт, калі з грамадскасцю камунікуе не прэс-служба ці афіцыйны прадстаўнік ведамства, а сам кіраўнік, даволі сімптаматычны. Як і змест выказванняў у самім блогу. Напрыклад, «Тут один человек задается вопросом: сколько еще нужно фактов для подтверждения агрессии РФ против Украины? Ответ прост – несколько. Всем все очевидно. И у нас, конечно, и в мире» (4 жніўня 2014. Блог Арсена Авакова. LV.ua); «Гелетей: Среди комбатов в партийных списках немає справжніх героїв... Ваши высказывания выходят за рамки военной и человеческой этики. Извинитесь! Честь имею. Министр внутренних дел, старший лейтенант запаса» (19 верасня 2014. Українська праўда. Блогі). Такая маўленчая актыўнасць чыноўніка ў некаторых карыстальнікаў інтэрнэту выклікае іронію: «Хорошо быть министром на Украине – сиди себе в интернете, клацай клавиши. Красота!!!». Другі ж рэзюмуе: «Какие-то пацаны фейсбуковые, а не серьезные министры, шантрапа одним словом. Несчастный украинский народ, за что ему такие “вожди”». Трэці ўвогуле ставіць дыягназ...

Важна адзначыць, што падобныя віртуальныя дыялогі выкананы на спецыфічнай маўленчай платформе, калі пісьмовы і вусны элементы інтэгруюцца. У дзеянне ўступаюць іншыя правілы камунікавання:

узмацненне адраснасці аўтарскага «я», псіхасаматычная выражана-насць (сіндром Сняжаны), актыўная дыялагічнасць, якая мяжуе з абвінавачвальным пафасам дыятрыбы, лексічная разняволенасць, сінтаксічная кампрэсія, рэдукцыя сэнсу, эпістэмізацыя лексікі і шмат інш.

Пашырэнне вербальнай практыкі значна ўплывае на разумова-маўленчую дзейнасць чалавека: «Мы вельмі часта робім пісьмова тое, што раней рабілі вусна. Некаторыя праблемы, якія раней вырашаліся з дапамогай тэлефоннага званка, зараз вырашаюцца з дапамогай перапіскі. Пры тым, што яна займае куды больш часу. У гэтага ёсць свае падставы. Такія паводзіны лічацца больш ветлівымі. Так мы не турбуем суразмоўцу. Ён можа наогул не адказаць на ліст. На вусны зварот не адказаць складаней. Такім чынам, частка нашых зносін перамясцілася ў гэтую «пісьмовую» па тэхніцы выканання і ўспрымання фазу» [1].

Новая парадыгма мяняе і стылістыку публіцыстычнага тэксту. У гэтым плане важна ўсведамляць асаблівасці ўзаемадзеяння СМІ і сацыяльных сетак. Суадносіны ўплыву кантэнтнага гэтага двух відаў масавай камунікацыі рэзка мяняюцца: сацыяльныя сеткі ператвараюцца ў сродкі масавай інфармацыі, падмяняючы сабой традыцыйную прэсу. З'яўляюцца прафесійныя супольнасці ў выглядзе сацыяльных медыя, дзе карыстальнік можа выконваць функцыі аўтара, каментатара, рэпарцёра, фотакарэспандэнта, рэдактара сэрвісу.

Інфармацыйныя тэхналогіі планамерна падпарадкоўваюць навакольны свет і прэзентуюць яго ў маўленчым масіве. Гэта выклікана тэхналагічным характарам журналістыкі: асноўны рухавік постындустрыяльнага грамадства – камп'ютары – вывелі інфармацыйныя тэхналогіі на новы ўзровень, як калісьці тэлебачанне, а яшчэ раней друк.

ІТ ахопліваюць усе сферы збору, перадачы, захоўвання і ўспрымання інфармацыі. Мяняецца прафесійная роля журналіста: з нядаўняга агітатара і прапагандыста ён пераўвасабляецца ў камунікатыўнага лідара, які мабільна фарміруе кантэнт-асяродак і тонка ўплывае на масавую свядомасць. Метады журналісцкай творчасці перажываюць якасныя змены ў бок яшчэ большай тэхналагізацыі працэсу, з аднаго боку, і нарастання індывідуальнага, з другога. Узнікае журналістыка меркаванняў: сёння мы гаворым пра персаніфікаванасць журналіста, роўна як і пра медыя-цэнтрычнасць свету. Усё гэта адбываецца на фоне вучэнняў, ядром якіх з'яўляецца інфармацыя як інструмент пазнання рэчаіснасці.

Публіцыстычны тэкст – дынамічны выразнік моўнымі сродкамі рэальнага і ўбачанага журналістам свету, кагнітыўнай сутнасцю якога з'яўляецца магчымасць прайгравання аўтарам эстэтычных,

камунікатыўных і сацыяльна арыентаваных задум. Яны дазваляюць сканструяваць моўную карціну свету, паказаць гістарычныя асаблівасці развіцця грамадства і засведчыць выразныя адметнасці эпохі. Публіцыстычны твор ёсць персаналізацыя таго, што адбываецца. Прымаючы пад увагу гэты тэзіс, можна сцвярджаць, што журналістыка, вэбалізуючыся, прыдае новыя імпульсы для нарошчвання віртуальнага патэнцыялу маўлення, удакладняе яго сутнасныя характарыстыкі (узнікненне віртуальнай формы існавання мовы), развівае функцыянальную стылістыку, культывуе асаблівыя камунікатыўныя тактыкі і стратэгіі, мяняе традыцыйныя ўяўленні пра каноны літаратурнай мовы.

Літаратура

1. Кронгауз, М. Язык и коммуникация: новые тенденции / М. Кронгауз [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://polit.ru/article/2009/03/19/communication>. – Дата доступу: 30.08.2014.

Лізавета Іўчанкава

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ЛЕКСЕМА ДУША Ў ПОЛЬСКІМ І БЕЛАРУСКІМ ГАЗЕТНЫХ ДЫСКУРСАХ

Сучасная прэса з'яўляецца «люстэркам» каштоўнасных арыенціраў, стварае і распаўсюджвае культурныя эталоны. Характэрна, што лексема *душа*, якая займае значнае месца ў славянскай маўленчай карціне свету, саступае па колькасных паказчыках выкарыстанню лексемы *цела*. Такая супрэмацыя цела тлумачыцца панаваннем ідэалогіі, прадстаўленай сродкамі масавай інфармацыі, што прыводзіць да масавізацыі грамадства, асераднёнай спажывецкай цікавасці: «Цела Шварцэнгера каштуе дорэга, або Што такое доўгатэрміновыя ўкладанні ў здароўе» (Звязда, 07.05.2014); «Всем нужно тело, а не душа идеалистки» (СБ, 17.08.2012); «Tyłko twoje ciało, nie twoja dusza spieszę do domu, bo za parę godzin mam spotkanie z guru» (GW, 21.02.2005). Такія прыклады з'яўляюцца высокачастотнымі і дэманструюць скажэнне сапраўднага сэнсу, бо паводле хрысціянскага разумення душа – гэта «антрапаморфная ўнікальная несмяротная нематэрыяльная частка чалавечай істоты, створаная Богам індывідуальна для кожнага чалавека» [2, с. 326].

Душа ў славянскай культурнай традыцыі лічыцца асновай жыцця. У «Кароткім біблейскім слоўніку» прыводзіцца наступная цытата: